

Keberkesanan Skim Bantuan Jayadiri Terhadap Asnaf Di Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK)

Nurul Shahriza Abu Hassan¹, Roslida Zalila Ahmad Rusli², Siti Hafsha Albasri³, Rahayati Ahmad⁴

Pensyarah, Kulliyyah Muamalat & Sains Pengurusan¹²³⁴
Universiti Islam Antarabangsa Sultan Abdul Halim Mu'adzam
Shah (UniSHAMS), Kuala Ketil, Kedah, Malaysia.
nurulshahriza@unishams.edu.my

Abstrak— Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK) telah memperkenalkan pelbagai bentuk bantuan kepada golongan asnaf miskin terutamanya bantuan perniagaan yang dinamakan Skim bantuan Jayadiri bertujuan memberikan bantuan modal kepada perniagaan kecil-kecilan mereka. Melalui bantuan ini diharapkan golongan asnaf miskin berupaya menjalankan kegiatan perniagaan untuk menyara kehidupan mereka dan sekaligus mampu menjana sumber pendapatan yang stabil serta mampu mengubah taraf asnaf kepada pembayar zakat. Justeru, artikel konseptual ini akan mengkaji peranan dan keberkesanan skim Jayadiri dari sudut ekonomi. Kajian ini memilih Negeri Kedah Darul Aman untuk menganalisis keberkesanan program Jayadiri, yang merupakan salah satu program yang dimulakan oleh Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK). Dua kaedah akan digunakan untuk tujuan analisis dan mengukur objektif soalan kajian iaitu ANCOVA dan kadar nisab. Di samping itu, faktor-faktor lain juga dikaji yang boleh memberi kesan kepada perubahan pendapatan penerima zakat seperti keadaan kesihatan, taraf pendidikan, umur, lokasi, sikap dan pemantauan. Akhir sekali kajian juga akan menjurus kepada kemampuan program Jayadiri melalui dua keadaan yang berbeza; peralatan dan keadaan hidup penerima zakat.

Kata kunci — zakat, skim Jayadiri, bantuan zakat)

I. Pengenalan

Zakat berfungsi sebagai satu alat agihan pendapatan secara adil daripada golongan kaya kepada golongan miskin serta pemangkin kegiatan ekonomi negara (Salam & Faridi, 1983). Zakat dilihat mampu untuk meningkatkan permintaan agregat dalam negara dan mengelakkan pembekuan harta dalam ekonomi melalui aktiviti pelaburan. Golongan asnaf ini akan menggunakan dana zakat untuk memenuhi keperluan asas mereka. Secara tidak langsung, zakat telah mewujudkan permintaan bagi produk tempatan melalui kuasa membeli mereka. Permintaan pengguna yang meningkat akan memberikan kesan yang positif kepada pengeluaran dalam ekonomi negara.

Walau bagaimanapun, mekanisma ini tidak bermakna bahawa golongan asnaf ini hendaklah sentiasa bergantung kepada dana zakat sebagai sumber kehidupan kerana Islam sangat menekankan kepada setiap Muslim untuk meletakkan usaha untuk mendapatkan pendapatan. Ahmad Fuad (2006) menyatakan dari sudut psikologinya, pengagihan zakat itu seperti memberi bantuan makanan dan saku bulanan tidak akan dapat memberikan motivasi dan galakkan kepada asnaf fakir dan miskin untuk meningkatkan produktiviti dalam hidup mereka kerana berpendapat mereka telah berasa selesa dengan bantuan yang diterima.

Hal yang demikian menyebabkan objektif zakat tidak akan tercapai sepenuhnya kerana keadaan sosio-ekonomi asnaf tidak akan berubah dan bertambah baik. Pandangan ini dikongsi oleh Nik Mustapha (1987) dan Oran (2009) yang menyatakan bahawa dana zakat haruslah membantu golongan tidak berkemampuan untuk mengambil bahagian secara langsung dan aktif dalam aktiviti-aktiviti ekonomi yang produktif.

Menurut Munardi (2004), kaedah yang terbaik untuk menggunakan dana zakat bagi mengurangkan kemiskinan adalah dengan memberi bantuan dari segi peralatan dan modal sehingga mereka mampu untuk menguruskan diri dan kehidupan mereka dengan cara yang betul. Malahan, banyak negara-negara Islam menerima pakai pendekatan ini dengan menyediakan dana untuk memenuhi keperluan jangka pendek (Program Berasaskan kepenggunaan) seperti bantuan keperluan asas serta tujuan jangka panjang (Program Berasaskan Produktiviti) iaitu keusahawanan.

Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK) memperkenalkan Skim bantuan Jayadiri di bawah kategori asnaf miskin dalam bentuk modal kewangan atau alatan bagi pemohon yang mempunyai pengalaman dan potensi untuk menjalankan aktiviti perniagaan. Pada tahun 2015, seramai 244 asnaf miskin telah menerima bantuan melalui skim bantuan Jayadiri yang melibatkan sebanyak RM580 ribu pemberian oleh LZNK. Asnaf miskin yang menerima bantuan tersebut kebiasaannya telah menjalankan perniagaan kecil-kecilan dan dibantu melalui program ini untuk lebih maju.

ii. Permasalahan

Dewasa ini, banyak isu-isu yang timbul mengenai bantuan zakat. Golongan –golongan yang berkemampuan sebagai pembayar zakat berasa tidak berpuas hati apabila dana pembiayaan yang diperuntukkan untuk skim bantuan Jayadiri adalah sangat kecil walaupun terdapat peningkatan dalam jumlah kutipan zakat. Ini menjadikan pemohonan untuk skim bantuan Jayadiri sangat terhad dan sangat sedikit, di samping LZNK tidak menjadikan bantuan ini sebagai fokus utama dalam pemberian zakat kepada asnaf.

Mengikut laporan bantuan asnaf keseluruhan negeri Kedah 2017 terdapat peningkatan dalam kedua-dua jumlah kutipan zakat dan penerima zakat oleh institusi zakat. Melalui fakta ini, keberkesanan zakat Kedah dalam menangani dan menyelesaikan masalah kemiskinan di kalangan zakat juga meningkat; misalnya, LZNK telah meningkatkan kadar pembayaran zakat secara purata 23% setahun. Walau bagaimanapun, dengan hanya meningkatkan bantuan zakat tidak akan menyelesaikan masalah kemiskinan yang berterusan jika kaedah yang sesuai dan berkesan tidak diambil. Oleh itu, kajian ini perlu untuk mengkaji keberkesanan Skim Jayadiri untuk mengubah dan memberikan kesan yang banyak dalam meningkatkan kehidupan asnaf.

Selain itu, masih terdapat kekurangan kerja empirikal terutama tentang kesan zakat terhadap ekonomi. Banyak kajian pengurusan institusi zakat hanya memfokuskan dalam jumlah kutipan dan penderangan (Zuraidah, 1992; Ariff, 2006; Rose, 2010). Beberapa penyelidikan lain hanya memfokuskan hubungan antara aktiviti zakat dan ekonomi dari perspektif teori. Terdapat beberapa kajian yang telah dianalisis kesan empirikal zakat ke atas ekonomi, sebagai contoh, Jehle (1994) Mohd Ali (1999), Patmawati (2008) dan baru-baru ini, jumlah itu telah meningkat. Walau bagaimanapun, bilangannya masih kecil berbanding dengan kajian sebelum ini yang hanya memberi tumpuan kepada bahagian teori. Akhir sekali, kurang kajian yang telah dilakukan untuk menganalisis kemampuan program bantuan zakat dalam meningkatkan kebajikan asnaf. Maka ianya akan menjadi topik pada kajian ini.

iii. Objektif Kajian

- i. Untuk mengkaji keberkesanan program Jayadiri dalam meningkatkan pendapatan sebenar penerima zakat.
- ii. Untuk menganalisis kemampuan program Jayadiri.

iv. Tinjauan Literatur

A. Peranan Dan Kesan Pengagihan Zakat

Mohammed (2006) dan Mannan (1985) menyatakan bahawa zakat mengagihkan semula kekayaan dari yang golongan kaya kepada golongan miskin dan meningkatkan tahap penggunaan. Ia juga menimbulkan produktiviti, penjimatan diperuntukkan semula, dan pengeluaran digalakkan melalui peruntukan antara sektor sumber. Selain itu, zakat mempunyai keupayaan untuk mengurangkan

ketidaksamaan jurang pendapatan dan mengagihkan semula pendapatan. Patmawati (2008), dengan menggunakan kajian kes di Selangor, membuktikan bahawa agihan zakat telah dapat mengurangkan ketidaksamaan pendapatan dan kemiskinan.

Tambahan pula, Anita et al. (2011) dan Hassan (2010) menegaskan bahawa zakat adalah mekanisma untuk membasmi kemiskinan. Zakat memainkan peranan lebih penting sebagai pembasmian kemiskinan kerana ia dapat meningkatkan modal insan dari segi penyediaan pendidikan, kemudahan kesihatan dan perkhidmatan sosial bagi meningkatkan kebajikan golongan miskin ini (Ahmed, 2004). Mannan (1985) mendapati bahawa jika zakat digunakan untuk membiayai projek-projek seperti pendidikan, penjagaan kesihatan dan kebajikan sosial, ia akan meningkatkan produktiviti golongan miskin dan seterusnya memberi kesan kepada pendapatan sebenar mereka. Tambahan, ia juga boleh digunakan sebagai instrumen untuk mengurangkan pengangguran dengan menyediakan kumpulan miskin dengan modal permulaan sehingga menjalankan perniagaan. (Norma dan Naziruddin, 2011).

Di samping itu, satu kajian yang dilakukan oleh El - Din (1986) menunjukkan bahawa zakat boleh meningkatkan taraf hidup golongan miskin melalui pengagihan dana zakat dari segi barangan pengguna dan barangan pengeluaran. Shirazi (1996) menganalisis kesan zakat dan usaha bagi penghapusan kemiskinan di Pakistan dan hasilnya menunjukkan bahawa kadar kemiskinan berkurangan daripada 38.7% kepada 34% dan mengurangkan jurang kemiskinan daripada 11.2% kepada 8%. Beliau juga mendapati bahawa pengagihan zakat mempunyai kesan yang besar ke atas pendapatan golongan berpendapatan rendah. Sementara itu, dalam satu kajian oleh Nor Ghani et al. (2001) tindakan zakat sebagai sistem keselamatan sosial, yang selari dengan Al - Zoubi et al (nd) berpendapat bahawa dari segi jangka pendek, zakat memenuhi keperluan segera golongan miskin, manakala dalam jangka masa panjang, mengurangkan kesan kemiskinan dan masalah sosial yang lain. Ringkasnya, ia boleh disimpulkan bahawa zakat mempunyai peranan pelbagai fungsi dalam menyelesaikan pelbagai masalah dan juga memperbaiki keadaan ekonomi umat Islam.

B. Kaedah Pengeluaran Zakat Bersesuaian

Oleh kerana zakat memainkan peranan penting dalam pembangunan ekonomi kesejahteraan dalam Muslim Ummah (Patmawati 2007), ia perlu digunakan dengan cara yang efektif dan berkesan bagi memaksimumkan kesan zakat dalam meningkatkan kebajikan para asnaf. Taraf hidup golongan miskin yang boleh diperbaiki jika dana zakat diuruskan dengan cekap dan disalurkan untuk cara produktif dan mapan. Mahyuddin dan Abdullah (2011) menambah, dengan pengagihan yang betul dan telus, zakat boleh membantu golongan miskin dan mereka yang memerlukan dari segi ekonomi yang produktif. Kajian yang dijalankan oleh Beik (2010) membuktikan bahawa program zakat dalam

aktiviti produktif telah dapat mengurangkan 7.5% daripada kadar kemiskinan penerima zakat di Jakarta. Beliau juga mendapati bahawa kadar kemiskinan dapat dikurangkan dengan purata 16.97% .

Dalam kajian yang lain, Nor Ghani et al. (2001) melaporkan dengan pemberian bantuan modal yang disediakan oleh institusi zakat di Selangor dan Wilayah Persekutuan dapat meningkatkan kesejahteraan ekonomi. Para penulis mendapati bahawa 66.98% daripada jumlah isi rumah mengalami peningkatan dalam pendapatan mereka selepas menerima suntikan modal, manakala hanya 33.02% responden gagal mencapai pertambahan itu. Ia juga adalah selaras dengan kajian yang dilakukan oleh Munardi (2004) di mana beliau mendedahkan bahawa program pengagihan bantuan zakat yang dijalankan oleh Pusat Zakat Selangor (PZS) adalah berkesan dalam mengurangkan jumlah fuqara dan masakin di Selangor, dan juga dapat meningkatkan taraf diri mereka.

Sementara itu, Rose (2010) telah mengkaji penggunaan dana zakat untuk membiayai aktiviti ekonomi dalam program pemulihan jangka panjang di Brunei dan menunjukkan bahawa 53% daripada penerima terus menjalankan perniagaan mereka, manakala 47% lagi daripada penerima telah berhenti beroperasi dan beberapa masih lagi menerima bantuan. Daripada jumlah tersebut dapat disimpulkan bahawa pengagihan zakat dalam beberapa cara membantu penerima zakat untuk menjadi ejen ekonomi yang produktif.

C. Keberkesanan Pengagihan Zakat

Di Malaysia, Hairunnizam et al (2008) menunjukkan bahawa lebih daripada separuh responden tidak berpuas hati dengan pengagihan zakat dan memilih untuk tidak membayar zakat kerana kekurangan ketelusan dan ketidakcekapan dalam pengagihan zakat. Selain itu, Nik Mustapha (1987) menyatakan bahawa zakat tidak mempunyai tempat di dalam sistem ekonomi Malaysia dan hanya terhad sebagai kewajipan agama. Oleh kerana peranan yang terhad, kesan zakat dalam ekonomi terutamanya kepada golongan miskin menjadi sangat kecil. Menurut Abd Halim et al. (2011) jumlah kakitangan yang tidak mencukupi dalam institusi zakat mempunyai kesan yang besar ke atas kuantiti dan kualiti zakat diagihkan. Ia didapati bahawa beberapa jabatan dalam organisasi zakat tidak dapat menggunakan sepenuhnya dana yang diperuntukkan. Hasilnya, dana yang belum selesai telah dikembalikan. Dengan kata lain, ia menunjukkan bahawa masalah yang dihadapi oleh institusi zakat adalah saling berkaitan di mana masalah kekurangan kakitangan boleh mencetuskan masalah lain.

Di samping itu, Rosbi dan Sanep (2010) juga mendapati bahawa faktor menyumbang kepada kejayaan dan kegagalan pengagihan zakat bergantung kepada faktor dalaman dan luaran. Rosbi (2010) berkongsi pandangan yang sama dan mendapati bahawa penerima zakat berjaya kerana keazaman yang kuat mereka untuk menjadi usahawan. Selain itu, strategi pemantauan harus diguna pakai bagi memastikan bantuan yang diberikan dengan baik - diurus dan digunakan dengan

betul. Ahmad Fuad (2006) menegaskan dalam kajiannya bahawa proses pemantauan diperlukan selepas mengagihkan dana zakat bagi memastikan perniagaan yang dijalankan dapat membantu asnaf untuk meningkatkan pendapatan mereka.

Pada masa yang sama, terdapat beberapa faktor lain yang boleh menghalang keberkesanan program yang dijalankan. Abd Halim et al. (2011) menyatakan bahawa kekurangan dana zakat diagihkan memberi kesan kepada keberkesanan program yang dijalankan oleh institusi zakat. Di samping itu, Rosbi (2010) mendapati bahawa masalah utama dalam menjalankan perniagaan adalah disebabkan oleh faktor bahan mentah yang tidak mencukupi, modal tunai yang tidak mencukupi, tiada penjimatan bagi menggantikan mesin lama, kemerosotan saiz pasaran dan perkhidmatan perundingan. Di samping itu, program yang telah dilaksanakan juga boleh terjejas jika penerima yang mempunyai sebarang kemahiran dan pengalaman hanya menerima bantuan sekali tetapi dibebani dengan hutang-hutang lain serta lebih bersifat bergantung kepada pihak lain.

D. Faktor – Faktor Yang Menjejaskan Keberkesanan Program Bantuan Zakat

Selain itu, faktor-faktor demografi boleh dianggap sebagai satu lagi penentu yang boleh menjejaskan keberkesanan sebarang program dijalankan. Faktor pertama adalah keadaan kesihatan. Pekerja yang sihat boleh berfungsi dengan baik dan cekap berbanding dengan orang-orang yang tidak sihat. Oleh itu, ia mempunyai kesan positif ke atas pendapatan yang diperolehi oleh penerima zakat. Keadaan kesihatan yang kurang memberi kesan kepada sosio - ekonomi sebagai keupayaan mereka untuk mengumpul pendapatan dan kekayaan adalah terhad kerana mereka bekerja kurang jam atau menjadi penganggur akibat hilang upaya (Kim & Lee, 2006). Di samping itu, Hadley (2002) menegaskan bahawa kesihatan yang kurang baik mengurangkan keupayaan untuk bekerja dan pencapaian pendidikan.

Faktor kedua dijangka bahawa terdapat kesan positif yang kuat melalui pencapaian pendidikan yang lebih tinggi dengan pendapatan yang diperolehi. Pendidikan boleh dibahagikan kepada empat kategori: *rendah, menengah, tinggi dan tiada pendidikan* di semua. Mohammed (2006) menyatakan bahawa orang-orang yang mahir dan berpendidikan tinggi akan menerima pendapatan yang lebih tinggi berbanding dengan mereka yang mempunyai kurang kemahiran dan tiada pendidikan. Di samping itu, data statistik daripada 1972 - 2003 menunjukkan bahawa terdapat perbezaan yang ketara dalam pendapatan antara lulusan sekolah tinggi, lulusan perguruan tinggi dan mereka yang mempunyai ijazah sarjana muda. Ia telah menunjukkan bahawa mereka mendapat pendidikan yang lebih tinggi mendapat gaji yang tinggi (Baum dan Payea, 2004).

Satu lagi faktor yang dijangka mempunyai kesan yang penting ke atas pendapatan penerima zakat adalah umur. Tidak seperti faktor-faktor lain, peningkatan umur mungkin atau mungkin tidak menyumbang secara positif kepada pendapatan

yang diperolehi. Sebagai contoh, orang-orang yang berada di bawah kumpulan umur produktif (dalam kajian ini, ia mengandaikan 30 - 49 tahun), peningkatan umur dikaitkan dengan peningkatan dalam pendapatan. Manakala bagi kumpulan umur kurang produktif (50 dan ke atas), peningkatan umur akan menyebabkan pengurangan pendapatan yang diperolehi.

Selain itu, sikap juga merupakan penentu penting yang boleh memberi kesan perubahan dalam pembolehubah bersandar, iaitu pendapatan. Ia merujuk kepada tingkah laku dan bagaimana orang yang berkelakuan / dirinya. Sikap yang sesuai diperlukan untuk mencapai matlamat yang dikehendaki. Kajian yang dijalankan oleh Norizatun, Abdul Halim dan Woon (2011) menggunakan korelasi analisis menunjukkan bahawa terdapat korelasi positif ketara antara sikap dan keuntungan perniagaan usahawan wanita. Sebaliknya, sikap negatif dan perasaan boleh menghalang kemajuan projek dan membawa kepada kegagalan projek itu. (Modesto dan Tichapondwa, 2009). Sikap kebergantungan penerima zakat, menurut Rosbi (2010), adalah antara faktor yang menyebabkan kegagalan dalam perniagaan yang terlibat. Di samping itu, antara cabaran yang dihadapi oleh institusi zakat adalah sikap asnaf yang sentiasa mahu membantu dan keengganan mereka untuk berdikari (Ahmad Shahir et al., 2011). Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa sikap yang positif boleh memberi kesan positif ke atas pendapatan yang diperolehi kerana ia boleh menyumbang kepada keuntungan perniagaan yang lebih tinggi.

Tinggal dan bekerja di lokasi yang berbeza di kalangan penerima zakat juga dijangka memberi kesan yang besar ke atas pendapatan yang diperolehi. Mereka yang bekerja di kawasan bandar mungkin mempunyai beberapa kelebihan berbanding dengan mereka yang bekerja di kawasan luar bandar, misalnya, mempunyai akses mudah kepada pelanggan, pekerja, pengangkutan dan bahan-bahan yang membolehkan mereka untuk mengurangkan kos dan risiko. Oleh itu, lokasi yang tepat dipilih adalah penting untuk kejayaan perniagaan. Bowen, Morara dan Mureithi (2009) juga percaya bahawa lokasi perniagaan adalah salah satu sebab utama untuk prestasi yang baik daripada perniagaan itu..

Faktor terakhir, Kusek dan Rist (2004) menyatakan pemantauan dan penilaian adalah alat pengurusan awam yang kuat yang boleh digunakan untuk meningkatkan hasil kerajaan dan mana-mana organisasi. Latihan yang berubah-ubah mempunyai pengaruh yang besar dalam perubahan pendapatan penerima zakat. Ia meningkatkan keyakinan, komitmen, motivasi dan kualiti individu yang membawa kepada pengiktirafan, peningkatan dalam pembayaran, kepuasan peribadi (Priyadharshini, 2009). Hollenback (2008) menunjukkan bahawa 92 peratus daripada syarikat yang terlibat dalam program latihan melaporkan bahawa terdapat peningkatan dalam kualiti pekerja, manakala 91 peratus melaporkan peningkatan dalam produktiviti pekerja.

Akhir sekali, kertas ini juga telah mengenalpasti isu-isu lain yang berkaitan yang mempunyai impak yang besar ke atas pendapatan yang diperolehi oleh penerima zakat. Sebagai

contoh, modal tidak mencukupi diberikan oleh institusi zakat boleh mengurangkan kebarangkalian kejayaan dalam perniagaan mereka. Menurut Rosbi (2010), modal yang mencukupi adalah penting untuk meneruskan kehidupan dan membina kejayaan dalam perniagaan kecil. Malah, kekurangan modal kerja adalah salah satu daripada lima cabaran yang dihadapi oleh perniagaan mikro dan kecil yang lain daripada persaingan yang tinggi, rasa tidak selamat, kutipan hutang dan gangguan kuasa (Bowen, Morara & Mureithi, 2009). Di samping itu, Ekpè, Norsiah & Razli (2010) percaya bahawa kekurangan kredit adalah antara faktor yang boleh menghalang pembangunan keusahawanan.

v. Metodologi Kajian

Kajian ini akan menggunakan reka bentuk kajian secara kuantitatif. Kaedah pengumpulan data untuk kajian ini akan menggunakan data primer dan sekunder. Data primer merujuk kepada satu ujikaji untuk mengumpul data menggunakan kaedah tinjauan (survey). Data sekunder pula adalah data yang telah dikumpul dan direkodkan oleh pihak lain sebelum wujudnya keperluan untuk melakukan penyelidikan.

Kajian ini menjalankan penyelidikan dan eksperimen untuk menilai keberkesanan program Jayadiri dalam memperbaiki keadaan hidup asnaf. Ia bermula daripada populasi sasaran yang merupakan umat Islam miskin yang tinggal di Kedah. Hanya tiga kawasan yang akan dianalisis, Alor Setar, Kuala Kedah dan Pendang. Dalam kawasan yang dipilih, hanya orang-orang miskin yang boleh didapati dan bersedia untuk bekerjasama diambil sebagai "sampel". Responden boleh dikategorikan kepada dua, mereka yang menerima bantuan zakat (dikenali sebagai kumpulan kajian). Bukan penerima zakat juga diambil sebagai responden untuk menganalisis kesan program pada pembolehubah. Seterusnya, prestasi penerima zakat akan di kaji sebelum dan selepas memohon bantuan zakat dari segi pendapatan yang diperolehi.

Kajian ini juga menilai beberapa faktor yang mungkin mempunyai pengaruh penting dalam memberi kesan kepada pendapatan penerima zakat. Oleh itu, kajian akan menggunakan pendapatan asnaf sebagai pembolehubah bersandar, manakala pembolehubah tidak bersandar adalah seperti kesihatan, pendidikan, umur, status perkahwinan, sikap, lokasi proses pemantauan dan latihan serta isu-isu lain yang berkaitan. Untuk memudahkan, kajian ini menganggap bahawa semua pembolehubah bebas adalah bebas di antara satu sama lain.

Instrumen yang digunakan dalam kajian ini adalah soal selidik sepenuhnya. Dalam mereka bentuk soal selidik, beberapa rujukan dan cadangan diambil daripada pensyarah dan buku-buku rujukan yang berkaitan. Soal selidik kemudiannya akan diubah suai mengikut citarasa masyarakat ekonomi. Satu kajian rintis akan dijalankan untuk menguji kejelasan soal selidik.

A. Kerangka Konseptual

Kajian ini akan menggunakan pendapatan sebagai satu pembolehubah yang mengukur kesan agihan zakat kepada kesejahteraan ekonomi. Ia terdiri daripada responden, penerima zakat dan bukan penerima zakat. Secara umumnya, selepas menerima bantuan zakat, jika pendapatan penerima meningkat, ia boleh dikatakan bahawa program ini adalah berkesan kerana ia menunjukkan bahawa pengagihan zakat dapat memperbaiki keadaan ekonomi penerima. Nor Ghani et al. (2001) berpendapat bahawa projek akan dianggap gagal jika sebaliknya. Effendi, Melyani dan Faust (2011) berkongsi pendapat yang sama apabila mereka melihat kesan program daripada perubahan dalam pendapatan penerima zakat di Pasuruan, Indonesia.

Selain itu, faktor-faktor demografi boleh dianggap sebagai satu lagi penentu yang boleh menjejaskan keberkesanan sebarang program dijalankan seperti kesihatan, pendidikan, umur, sikap dan komitmen institusi zakat dalam pemantauan dan penilaian kepada asnaf.

VI. Kesimpulan

Artikel konseptual ini memberi gambaran institusi zakat di Malaysia, khususnya memberi tumpuan kepada LZNK dan pelaksanaannya terhadap skim bantuan Jayadiri. Satu penjelasan terperinci mengenai skim Jayadiri akan dapat memberikan gambaran jelas tentang kemampuan skim ini.

Kajian ini diharap akan membantu institusi zakat dalam mengenalpasti masalah-masalah yang mungkin menjejaskan keberkesanan agihan zakat dalam pelaksanaan program Jayadiri itu. Oleh itu, dengan memahami isu-isu dan masalah yang berkaitan akan membantu institusi untuk melaksanakan strategi-strategi baru untuk menambah baik pengurusannya. Dapatan kajian ini akan membuktikan potensi zakat sebagai mekanisme untuk meningkatkan kesejahteraan penerima zakat khususnya dari sudut ekonomi. Potensinya hanya dapat dilihat jika dana tersebut digunakan dengan cara yang efektif. (Ahmed, 2004;. Anita et al, 2011; Mahyuddin, 2011;. Maymunah et al, 2011)

Hal yang demikian kerana program ini tidak hanya membantu asnaf keluar daripada kemiskinan, tetapi juga telah mengubah mereka untuk menjadi pembayar zakat iaitu objektif utama sebagai seorang Muslim. Oleh sebab itu, kajian ini mencadangkannya untuk diteruskan pada masa akan datang dan juga mencadangkan beberapa cara untuk meningkatkan keberkesanan skim Jayadiri ini.

Masih terdapat banyak aspek yang boleh dikaji secara mendalam dalam meningkatkan pengurusan bidang zakat. Oleh itu, kajian dengan menggunakan isu dan topik yang sama boleh dilakukan pada kajian hadapan akan mengukuhkan lagi program ini. Beberapa garis panduan mengenai penyelidikan masa hadapan yang boleh diteroka dan dipanjangkan oleh para pengkaji yang berminat. Hasil kajian ini diharap dapat mewujudkan kesedaran dan mengubah persepsi orang Islam bahawa institusi zakat boleh membawa faedah dan memberi kesan kepada banyak pihak; penerima zakat, masyarakat dan

negara. Diharap kajian ini boleh menggalakkan mereka untuk memenuhi kewajipan mereka untuk membayar zakat kepada institusi zakat.

Rujukan

- [1] Abdullah & Abdul Quddus Suhaib (2011). The Impact of Zakat on Social life of Muslim Society Pakistan Journal of Islamic Research Vol 8, 17-23. Di muat turun pada: 17 April 2016.
<http://www.bzu.edu.pk/PJIR/eng8Abdullah&AbdulQuddusSuhaib.pdf>
- [2] Abdul Ghafar Ismail, Mohd Ezani Mat Hassan, Norazman Ismail & Shahida Shahimi. (2010). The Tawhidi Epistemology: Zakat and Waqf Economy. Prosiding Seminar Zakat Peringkat Antarabangsa 2010. Institut Islami Hadhari, Universiti Kebangsaan Malaysia. Di muat turun pada: 1Jun 2015.
<http://www.ukm.my/hadhari/wp-content/uploads/2014/09/proceedings-seminar-waqf-tawhidi.pdf>
- [3] Ahmad Fuad Mohammad. (2006). Zakat Sebagai Mekanisma Pembangunan Usahawan di Kalangan Asnaf. Kertas Ilmiah Sarjana Ekonomi, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- [4] Ahmad Shahir Makhtar & Adibah Abdul Wahab. (2010). Pengurusan Zakat di Negeri Selangor: Isu dan Cabaran. Seminar Konvensyen Kebangsaan Perancangan dan Pengurusan Harta Dalam Islam. Jabatan Syariah dan pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- [5] Ahmed, H. (2004). Role of Zakat and Awqaf in Poverty Alleviation. Islamic Development Bank Group Research. Islamic Research & Training Institute, Jeddah. Di muat turun pada: 18 November 2015.
http://www.irti.org/irj/go/km/docs/documents/IDBDevelopments/Interne%20t/English/IRTC/CM/downloads/Distance_Learning_Files/Role%20of%20Zakah%20and%20Awqaf%20in%20Poverty%20Alleviation.pdf
- [6] Aidit, Ghazali. (1998). Zakat- satu tinjauan. Petaling Jaya: IBS Buku Sdn Bhd.
- [7] Arif, G.M. (2006). Targeting Efficiency of Poverty Reduction Programs in Pakistan Asian Development Bank, Pakistan Resident Mission Working Papers, series no 4, Islamabad. Dimuat turun pada: 5 Januari 2016. https://www.microfinancegateway.org/sites/default/files/mfg-en-paper-targeting-efficiency-of-poverty-reduction-programs-in-pakistan-2006_0.pdf
- [8] Assoc Prof Dr Abd Halim Mohd Noor. (2016). Current Development in Zakat Institution. Seminar on Accountability and Transparency of Zakat Institution. Pusat Philanthropy Islam dan Sains Sosial, Universiti Teknologi Mara.
- [9] Azizi Che Seman, Mohammad Taquiuddin Mohamad & Nor Aini Ali. (2016). E- Prosiding Seminar Zakat Peringkat Kebangsaan 2015. Seminar Zakat Peringkat Kebangsaan 2015. Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan & Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya.
- [10] Dr. Rif'at Abd. Al-Latif Masyhur. (2002). Zakat : penjana ekonomi Islam. Kuala Lumpur : Al-Hidayah
- [11] Fauzi Hussin, Nur Zaidah Che Mohd Nor & Siti Hadijah Che Mat. (2015). Kesejahteraan Isi Rumah Miskin di Kedah: Aplikasi Kesejahteraan Negara Kasar (GNH). Journal of Human Capital Development, Vol. 8 No. 1, January – June 2015, 9- 20.
- [12] Hairunnizam Wahid, Sanep Ahmad & Mohd Ali Mohd Nor. (2004). Kesan Bantuan Zakat terhadap Kualiti Asnaf Fakir dan Miskin. Fakulti Ekonomi, UKM. Di muat turun pada: 13 September 2015.
www.ukm.my/hairun/kertas%20kerja/kuim.pdf
- [13] Hairunnizam Wahid, Sanep Ahmad & Radiah Abdul Kader. (2008). Pengagihan Zakat di Malaysia: Mengapa Masyarakat Islam tidak Berpuas Hati. Pembentangan Kajian di Seminar Ekonomi Islam. Jabatan Syariah & Ekonomi, Akademi Pengajian Islam, UM. Di muat turun pada: 13 September 2015.
www.ukm.my/hairun/kertas%20kerja/IV_C_2_hairunnizam_agihan_zakat.pdf

- [14] Husna Jamaluddin, Sharifah Nabilah Syed Salleh, Nabila Ahmad & Naziruddin Abdullah. (2011). Zakat Distribution in the Economic Development Programme: A Case Study of Selangor. *Zakat and its Poverty Alleviation Goal (Edisi Pertama)* (101 – 117), Kuala Lumpur: IIUM Press.
- [15] Jabatan Perangkaan Malaysia (2016). *Data Asas Malaysia*. Jabatan Perdana Menteri, Putrajaya.
- [16] Lembaga Zakat Negeri Kedah. (2016). *Laporan Bantuan Mengikut Asnaf Keseluruhan Daerah Negeri Kedah 2015*. Lembaga Zakat Negeri Kedah. Di muat turun pada: 26 Februari 2016. <https://www.zakatkedah.com.my/index.php/statistik-agihan/>
- [17] Mahyuddin Abu Bakar & Abdullah Abd Ghani. (2011) .Toward Achieving the Quality of Life in the Management of Zakat Distribution to the Rightful Recipients (The Poor and Needy). *International Journal of Business and Social Science*, 2 (4), 237-245.
- [18] *Malay Oxford Living Dictionary*. (2017). Oxford University Press. Di muat turun pada: 1 Julai 2017. <https://ms.oxforddictionaries.com/translate/malay-english/mualaf>
- [19] Mohamad Uda Kasim.(2004). *Zakat: Teori, Kutipan dan Agihan*. Utusan Publications, 204-208.
- [20] Mohd Parid Syeikh Ahmad. (2001). *Kaedah Pengagihan Dana Zakat: Satu Perspektif Islam*. IKIM, Kuala Lumpur.
- [21] Mukesh Kumar, Salim Abdul Talib & T. Ramayah (2013). *Business Research Method*. Oxford Fajar Sdn Bhd.
- [22] Nik Mustapha Nik Hassan. (1987). Zakat in Malaysia – Present and Future Status. *Journal of Islamic Economics*, 1(1), 47-45.
- [23] Norma Md Saad & Naziruddin Abdullah. (2011). Adakah Zakat Dapat Mengurangkan Kadar Kemiskinan? *Zakat Research Institute of Malaysia (IKaZ)*, Universiti Teknologi Mara.
- [24] Oran, A.F. (2009). Zakat Funds and Wealth Creation. *Review of Islamic Economics*,13 (1), 143 – 154.
- [25] Patmawati Ibrahim. (2007). Peranan Agihan Zakat Dalam Meningkatkan Tahap Ekonomi Ummah. *Konvensyen Zakat dan Cukai Peringkat Kebangsaan 2007*. PWTC, Kuala Lumpur. Di muat turun pada: 5 Januari 2016. <https://www.scribd.com/doc/46799833/zakat>
- [26] Patmawati Ibrahim. (2008). Pembangunan Ekonomi Melalui Agihan Zakat: Tinjauan Empirikal *Shariah Journal*, 16 (2), 223-224.
- [27] Pramanik, A.H., Mohamed Aslam Haneef, Ahamed Kameel Meera., & Wan Sulaiman Wan Yusoff. (2008). *Poverty with Many Faces: A Case Study of Malaysia*. IIUM Press.
- [28] Rahim Bin Utah. (2013). *IBM SPSS STATISTICS for window 2013*. Di muat turun pada: 27 Mac 2016. <http://rahimutah.uitm.edu.my/v25/images/ebook-SPSSversi21-2013.pdf>
- [29] Rosni Abdul Rahman & Sanep Ahmad.(2010). Pengukuran Keberkesanan Agihan Zakat: Perspektif Maqasid Shariah. *The Tawhidi Epistemology: Zakat and Waqf Economy*. Pembentangan Kajian di Seminar Zakat Peringkat Antarabangsa 2010. Institut Islam Hadhari, Universiti Kebangsaan Malaysia. Di muat turun pada: 1 Disember 2015. <http://www.ukm.my/hadhari/sites/default/files/prosiding/p22.pdf>.
- [30] Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business; A Skill Building Approach*, (4th Ed.). Hoboken, NJ:Wiley.